

પવિત્ર લીલાવતી ગાયનો

શ્રી R. N. 97

પવિત્ર લીલાવતી. નાટકનાં ગાયનો

શ્રીમન્ત ગાયકવાડ સરકાર સયાજીરાવ મહારાજાશ્રી.
શ્રી દેશા નાટક સમાજ ધ્યાન્ય માટે ભજવેલું.

III
II

1928

છપાવી પ્રસિદ્ધ કરનાર.

શકરાભાઈ લલ્લુભાઈ

અમદાવાદ-માણિક્યેકમાં

શાંતી ભુવન થીએટર-અમદાવાદ.

1 MAY 1928

સંવત ૧૯૮૪]

પ્રત ૧૦૦૦

[સને ૧૯૨૮

ધી આનંદ પ્રીન્ટીંગ પ્રેસમાં પટેલ નીમનલાલ હવરામે છાપી
સીવીલ હોસ્પિટાલ પાસે-અમદાવાદ

કીંમત ૦-૪-૦

૨૪૦૨૭

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય
અમદાવાદ
ગુજરાતી કૌપીરાઈટ-સંગ્રહ
૧૪૦૨૭

આ નાટક સને ૧૮૬૭ ના ૨૫ મા એક્ટ તથા ઇંગ્લીશ કૌપીરાઈટ
એક્ટ સને ૧૯૧૧ મુજબ પ્રસિદ્ધ કર્તાઓએ રજીસ્ટર કરાવ્યું
છે માટે તેમની લેખીત પરવાનગી વગર કોઈએ છાપવું
છપાવવું વેચવું વેચાવવું તથા ભજવવું,
ભજવાવવું નહી.

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાશિટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૧૪૦૨૭ ચર્ગીક

પુસ્તકનું નામ પવિત્ર લીલાવતી નાટકના
ગાયનો

વિષય ૮ : ૨૪

[શ્રી શંભુશ્વર પાર્શ્વનાથાય નમઃ]

શ્રી પવિત્ર લીલાવતી નાટકનાં ગાયનો.

મંગળાચરણ.

નદી—

૧

જહિંચીં શંખેશ્વર સ્વામી, છો અજર અમર અંતર્યામી ઐ!
પાવન થાઉં પદ પંકજ પામી, નિત નમન કરું નિર્મળ નામી,
અમર નિકર ભૂચર ખેચર, નરત કરત, હરખ ધરત,
અરથ સરત, તરત વરત જય જય જય, ઐ—

શિવસુત કેશવ કૃત ગુણગ્રામી, જે પવીત્ર લીલાવતી જગ જનમી,
વેશ્યાનું વ્યસન, તજવું તદન, પંડિત પસન શિયળ વસન;
સજન સજવું નાટક ભજવું જય જય જય ઐ.

આનંદી—

૨

લીલાવતી સમ પ્રિય પતિને તું, રતીમતિથી વશ કર્યને,
નાટકની તું નિપુણ નાયકા, કર્ય નાયક નટવરને;
રણ્ય જસજરને વિજય ધ્વજ કર ધરને,

(નેપથ્યમાં)—

૩

આમ કામ સેના તું, વિરહાનળથી વ્યાકુળ થઇ વાર,

નદી—આ વાણી વેશ્યાની, શાણી અહીંથી શિવ જવું સાક;

અંક પહેલો.

કપટકળા—

૪

અનંગ રંગને ધમ્મે.

વિરહાનળથી વ્યાકુળ થઇ વદતી વપંગ રંગને ધમ્મે—

ખાનપાન ગુણુગાન સ્થાનનું જાન નહીં મન ભંગ;

કીઆ લાલ ઉપર લલચાણી, આળસ મરડે અંગ—રંગને.

કામસેના—બાણી તને અજાણી શ્યાણી પુછે પ્રેમ પ્રસંગ;

મતિ કેવળ મેળવ મન મોહન.....

કપટકળા—.....આ તન તંબુ તંગ—રંગને.

કપટકળા—

૫

અરરર આળ્યો જખર જવર આજ.

કામસેના—તે ખોલાવી લાવી ? વાલમ વેદગજ—અરરર—

કપટ—પટ તપાસી નાડી, પ્રેમ પેટી ઉઘાડી જડીસુંઘાડી જીવાડેજસ કાજ

સ્નેહ કુસુમ મકરંદ લગાડી, ઠંડક પમાડી રમાડે રસરાજ. અરરર

કામસેના—

૬

મદન પડ્યો ફેડેરે (૨) ઘણી ગભરાધરે—મદન—

મન દસ્તી મરતીમાં આળ્યો, માવત અંકુશ ક્યાંધરે—મદન—

ટ્રાક વાચીક્ષણ વિણ વિઠ્ઠળ હું, તુજ મન ગાંડી ગણાધરે મદન

જે સ્વને સંજોગ બને તો, પોદુ પલંગ ફુલ છાધરે—મદન—

નિંદ્રાપણ પ્રિયવીણુ નવ આવે, કાળજડામાં થાય કાંધ કાધરે—મદન

કપટકળા—બળાપોં ન કર બાળારે, (૨) વિચારી કાંધરે—બળાપો—

અઘડીત ગણિકાને આ કરવું એમાં છે આપણી કમાધરે—બળાપો

કામ—જ્ઞેમનપુર તણાઇ જવાની, સ્વારથ સમજ સગાધરે—મદન—

મુમતિ—

૭

સુણ સજ્જન સંખ્યા સમય સેલને સાર.

ફરવા આવ્યા ફાંકડા, જવું ક્યાં ધાયું.

સ્વાર્થદત—અવલોકો હિંચુ આમ અપ્સરા આ છે,
ચિત લોહાકરશણ કરે ચમક ચતુરા છે,

સુભતિ—આ ચમક પુતળી, લોહ પુરુષને ખીચે;

સ્વાર્થદત—દ્રષ્ટી અમૃતથી રનેહ ખીજને સીચે;

સુભતિ—એથી હિંચો આશા તરવર અંતરમાં,

ફળ ગુફણ કરણ હિંચુક થયો આ કરમાં;

કામસેના—

૮

એ સાહેલી, આશ્યા પેલા અવભેલા તું મુજને મેળવ, એ વાલમ બહેલા;

મુખને મટકે લોચન લટકે, ચતુર વિચક્ષણ ચાળે ચટકે;

શું એ સટકે કેમ ન અટકે રમક ઝમક ઇમક. ઓ

કપટકળા—મણિકા ચઢતે ચા નૈહી ઘેલી, મન મોહનની વાતો મેલી;
પૈસાને સંધર તું પહેલી, ચડપ ઝડપ સડપતું

કપટકળા—

૯

આ શું આંસું કે ચોમાસું, આંચું આંખમાં;

આલી આ ચાલી ખાલી નીસાસા નાખમાં;

પર નર ખરતું જર જીવન હું, હરણ કરણ હુશિયાર;

વાનર સમ મહેં કંઠક નચાંચા, નરવરને નિરધાર. આશું

મમ અકકલ આગળ પાગળ એ, આમ કરે આધીન;

ખાધ ખાસડાં હુકમ હિઠાવે, દાસ થઈ નિસદ્દિન; આશું

કામ—ખર કે વાનર સમ નહિ એ નર કામ કુવર અવતાર;

તું પાગલ નહીં નહીં પાગલ. એ અહીં નહીં પગ ધરનાર;

આયું અણુધટતું મુજ આગળ શુંહી ભાખમાં.

કપટ—વિષય વિષ મય મંદુર વચનથી લલચાવું એ લાલ;

પોપટ સમ પટ પકડી પુર, કપટ પાંખરે હાલ

આશું

કપટકળા—

૧૦

ઓ અલખેલા આવો, આવો, આવોને પ્યારા લાલ;
તલસે છે, તલસે છે, તલસેછે તલસેછે તલસેછે તમને ઓ. ઓ।
આપના નામનો જાપ જાપે, સ્મર તાપ તપે તન આતુર આલી;
પ્રાણુની હાણુ સુખાણુ થશે, ગ્રહી પાણી જીવાડીએ આતુર આલી;
કામ છે કામ ભરો ડગ આમ, સુકામની વાડી આ ફકડ ફાલી;
અમૃત ક્યારી નાબુક નારી, નીરખી હરખો નાથ;
શેઠ સ્વીકારી કરો તમારી, સુખી થશો તે સાથ.

અવધારીને અરજ અમારી,

ઓ અલખેલા—

ધુમતિ—

૧૧

પ્રેમ વચન શરથી મન વિધી, સ્નેહ સાંકળી સજડ જડીરે;
તીરછાં નયન કરે તન તાણે, પ્રિય ચિત્તવૃત્તિ દેદ પડીરે. પ્રેમ.
આ ગણિકા મમ મન મૃગ ઘેરી, ખસવા દે નહી ગોખ ખડીરે. પ્રેમ.
સત્ય શિયળ નિતિ સંહારણુ, મદન ફેણ એતરફ ચડીરે. પ્રેમ.

કપટકળા—

૧૨

મુકી રકઝક રમણુ રસિલા, જાના માના છેલ જખીલા;
લાલા ચાલો રંગમાં, વિષય બુજંગમ વિષ ઉતારી.
આપ કરો ઉપગાર ઉગારી, અમૃત છાંટો અંગમાં.

કામસેના—

૧૩

આવો આવો અલખેલા છેલા આ ઘડી,
મારા પ્યારા ન્યારા મુકું નહી આ પાઘડી;
મદન રીપુ મરદી મન મોહન, સુંદર તન આપો આલીંગન
ચતુર પરસ્પર લાલએ યુગ્મન— આવો.
વિરહ પિડા હવે નાથ નિવારો;

કપટ—સફળ કરો સંસાર તમારો,

કામ-મુકીને ખટપટ આપ પધારો.

આવો.

કપટ--ઢાલી માલી આ ચાલી તને હું શું નડી.

કામસેના--

૧૪

મારો પાવન કરીયો પલંગ પ્યારા પ્રાણનાથ પધારી;
રમ્યા રસિકાથી રંગ, વિરહ દુઃખ નાથ નિવારી.

આજ ઉપજી શીતળતા અંગ, મને સ્વામીનાથ સ્વીકારી.

શરદ્ઋતુ સોહામણી, પુરણ ચંદ્ર પ્રકાશ;

મંદ પવનની લેહેરમાં, વહાલા વિલશો છો વિવિધ વિલાસ. પ્રિયા.

અંતઃપુરમાં એકલા છાના રાખું છેલ;

કપટ--આ રતીને રતીપતી તમે, રમી રસિક કરો રંગરેલ;

કામ--તન મન ધન અર્પણ કરી, રંજન મધ દિન રાત,

હાજર રહીશ હજુરમાં, પ્રભુ અવર પુરૂષ બ્રાત તાત.

પ્રિયા.

સુમતિવિલાસ--

૧૫

પ્રિયા મારીરે પ્રાણ થકી તું છે પ્યારી,

ગાલ ગુલાબીએ ખીંદુ ખીરાજે, મૃગમદનું મનોહારી, પ્રિયા.

કનક કળસ કુચ કંચુકી કસીઆ, સ્પર્શ સદા સુખકારી પ્રિયા.

નિરૂપમ નારી તને નીરમાવી, ઉર્વશી ગર્વ ઉતારી. પ્રિયા.

રોજ રહીશ તુજ સમીપ રસિકી, સ્વજન સંબંધ વિસારી. પ્રિયા.

સુમતિવિલાસ

૧૬

ઘેલી કેમ કરે છે ઘેલાઇ, ચુકી મુકી તારી ચતુરાઇ, શું મુંઝાઇ ઘેલી

કામ--સ્નેહ શરત્રે વિંધાઇ, ચિત ચોરથી ચુંથાઇ;

લ્લાઇ લુહને લુટાઇ, મુઓ મદન કરે કલાઇ;

સુમ--રસીલી રસીલી જાય શું રડાઇ, છાનીરે છાનીરે આ નથી ઇગાઇ.

કામ--શેઠ સમજી રિસાઇ હજુ જાણો જુદાઇ,

ઝેર પધસાનું પાઈ કરો ચ્હાય ત્યાં ચડાઇ;

સુમ-મુકીદે મુકીદે આવી મુરખાઈ આવું છું આવું છું લડીશમાં લડાઈ પેલી
જોડતો—

૧૭

ભાઈ પટારો કેમ વિલાડ્યો. જોઈ કુંચી ખેસારી કેઈ;
સાહેબ બાપા બહાર ગયા છે. શું શુંજમાં ધાલ્યું લેઈ,
બધું ઘરેલું ક્યાં લઈ આવ્યા, આમ કરી તરકરતું કામ.
પડશે માથે અરે અમારે. પાછું મુકા તમે તમામ,
મુ—ચખાવલા તું ચડી ગયો છે, પરતી તારે શી પંચાત;
બસબસ તારે નહીં બોલવું, હમણાં પાછળ પડશે લાત;
નીચ જાત ચાકરની તારી; આખર જોડા ઉચકનાર,
આવ્યા રાંડના હવે અડવા, બંદાતો ચાલ્યા આ બહાર,

કામસેના—

૧૮

વાલમ આવોરે, (૨) આલી જાને આ આનંદ કંદ નંદ નંદ.
મંદ મંદ હસી હસાવેરે—વાલમ.
ચંદ વદન મંદન મોહન નમન નિજ નચાવે;
ચતુર ચીત ચખાવે; છરક ઔપચી લગાવે;
તાપ સહિ સમાવે, બેડુ લાવેરે—વાલમ

કામ—

૧૯

છખીલા પતિ છોડનારી નથી; જુદી નહીં પડે માછલી નીચી.
સુ—જરાવાર જઈ હાલ આવું અહીં, અધીરી ના થા સત્ય બોલું સહી
ધડી એક ઘરમાં નથી જોડતું. નથી ચિત વેપારમાં ચોટતું;
કામ—મને પ્રેમ ઓછા દિસે છે પતિ, ખીજ કામ એશું ખગાડી મતી
સુમતિ—અરે વહાલી તું આમ આ શું વદી.....
કામ—.....પધારો પલંગે જવાશે કદી.

સદાકેળ—

૨૦

ધર્મ નીતી તજી પશુ કદી, નહિ ધમકાવ્યો. નામ;

સમજણ વગર સ્વતંત્રતા, આપતાં થયું આમ;

સુંદરી કાંઈ નથી સુઝતું,

એ ૮૩૦

સંસારમાં સુત સુંદરી. છુલ મુક્તાં છેક;

પસ્તાવં પડશે પાછળ ચક્ષી, વંડી જતાં વિશેષ.

સુ૦

સે'જ—નિંદાય છે નાતજ્ઞતામાં લુપ્ત્યો કહે એને લોક;

હલકો પડ્યો સગા જ્ઞાતામાં, વિવાહ કરશે શું ફેક;

સ્વામી હવે હું તે શું કરું.

ભણવું ને ગણવું ભુલી ગયો, અળગો મુક્યો આચાર;

જતો નથી જીન મંદીરે, વળી-તજીએ વહેવાર—સ્વામી.

લાલખા—

૨૧

આમ વાંક વગર વિરા મારે છે શું,

સે'જ—કાંઈ તારે વશ પડી નથી ધારે છે શું,

સદા—વૃદ્ધ માત પિતાને તું ઠારે છે શું,

લાલ—ભણી વિદ્યા વગેવી વિચારે છે શું,

મુમતિ—કેમ લાલડી પડી પછાડી.....

લા—.....જેને માડી ડાળા કાઢી ખીક જતાવે મને રડાવે,

મુ—લાલો પડશે ત્યારે રડશે

લા—ઓ બારે ઓ બાપાજીરે હાય હાય મને મારીરે—આમ.

સે'જલહે—

૨૨

અરે આપણા મુળમાં ઉઠ્યો અંગારો, હાંહારે ઉઠ્યો અંગારો;

ધરમ કરમ ધન આખરે બાળી બળનારો હાંહારે.

બાળી.

વેશ્યા વ્યસન સંડાસમાં જુડી નવ બચનારો

હાંહારે જુડી.

જશે નિરંતર કુરતાં મ્હારો જન્મારો.

હાંહારે આ.

વારાંગનાઓ—

જય જય જય કૌશામ્બી નૃપતિ, વ્યાપ્યો જશ દેશ વિદેશ;
નિજ વદન વિધુથી ન્યાય સુધા, વસુધા વરસેજ વિશેષ,
મહારાજ—શિરતાજ—

પરમ ધરમ મરમ વેધક, પ્રજા તણા પરમેશ;
નિતિની રીતિના ઉપર પ્રીતી, સાહેબીમાં સુરેશ;
કંગાલને ધન માલ આપીને, કૃપાળુ કાપ્યા કલેશ.
આનંદમાં નીત આપની રૈયત, નમન કરે નરેશ, જય જય૦

રાજા—

ધિક વ્યભીચારી દુનિયાદારી સર્વ વિસારી,
હા હા ? ? ? નગરશેઠ સુણી હું દીલગીર છું ભારી. ધીક૦
રાજ કાજના જુઓ કાયદા, શી એમાં સત્તા મારી;
લપટના આગળ લાચારી—ધીક૦
પરના ખેતરનું વાવેતર કરી, આપણું ઢોર ચરે.
પરને સજા શકાય ન મારી—ધીક૦
ઝેર હળાહળ જો મુરખ જન, પોતાની મેજે પીજે;
કેનો દંડ કરે દરબારી—ધીક૦
કુળાચાર ગણિકાનો એ છે, એ નથી દરતી અપરાધી;
વૃધ તમે છો જુઓ વિચારી,

પ્રધાન—

૨૫

કરો છો શું વિચાર કર્યા વગર ઉચાર;
ખુશી કરો સરકાર, વાર કરવી નહી લગાર,
નગરશેઠનો કુમાર, ઘેર જાય નહી ગમાર;
પટાવી કોઈ પ્રકાર, જવા ઝટ કરો તૈયાર.
કરે શેઠના કરાર, નહી જુઠો થનાર,

જાણ્યો જાણ્યો પાકો તમારો પ્યાર.

ગાનારીઓ—

૨૬

લોલાવતીએ લખી માકલ્યોરે, કાગળ પ્રીતમ પાસ,
ચાતુર આતુર ચીત થયુંરે, વરવા સદગુણી સુમતિવિલાસ;
બહાલા વેલા આવળે—

શરદ પુનમની પદમતીરે, ઝાંખી જોખનવતી જેમ;
દિનકર કર પીડન ચહેરે, ઇચ્છું અંતર આપથી એમ—બહાલા
પરણીતે સરવ પ્રકારનારે, પુરણ કરશું કાડ.
રામ સીતા સરખી થશેરે. જાણે રતી રતીપતિ સમજોડ—બહાલા
સગાં સ્નેહી સજ્જન પંચ સાખથી. પરણે વરવધુ સુખ અલિલાખથી
લાડો લાડી લોચન લાયકાઇથી, ચોરી ચોરીએ ચીત ચતુરાઇથી.
મનહુ પ્રેમે પરસ્પર મેળવી, ભલી દુધમાં સાકર ભેળવી;
અન્યો અન્ય ગ્રહણ કરી, હાથનુ શુભ ચીંતવી નીજ સ્વામીનાથનું.
સહાયભુત થઇ સહુ કાળમાં, પામું મંત્રીનું પદ પતિ રાજમાં;
કન્યે એવો કરાર કરી વરી, અગ્નિ ચંદ્ર સુરજને સાક્ષી કરી,
પત્નિ આ ભવ તને પાળનારે, કરે કંથ એ કોલ કરાર,
મારા વૈભવમાં તારો ભાગરે. ખીજને તુજ બેઠે ન ભાગરે,
કદી નહી અપમાન કરીશરે. તેના જમીન શ્રી જગદીશરે;
હરખે વરત્યાં છે મંગળ ચારરે. કહે કેશવ આનંદ અપારરે.

ગાનારીઓ—

૨૭

ચાલો ગોત્રજને પગે લાગોરે, વરના વાંસામાં પાપડ ભાગો;
માથે મોતીનો મોડીયો ધાલીરે. જમણે હાથે નામણદીવો ઝાલી
ગાતી ગાતી સૈયર સાથે ચાલીરે, મોટી હોંશે વીવાહ વેવાણુ મારી

કંકુ તિલક કરી ચોખા ચોડીરે, નાક તાણ્યું છે મ્હોં મયકોડી,
ધુના તારાના દરશન થાયરે, જોડું અવિયળ રહેજો સદાય.

મુગુણમંજરી--

૨૮

વિસરી જાણ સખીને, પતિ પ્રેમમાં પડી પુન્યશાળી,
ધર્મ ધર્મપત્નીનો, કદી વીસરવો નહીં વિનયવાળી.

સાહેલીઓ--

૨૯

સૈયર સુખકર સંસાર, શિયળ લુપ્ત સજીએ,
એ વિણ નીચુણા નરનાર તનમનથી તજીએ.
પર નર નારી પ્રેમ પ્રદીપમાં, પડી પતંગ સમાનરે,
સુજસ શરીર સળગાવી મુકે, કંછક નકટ નાદાન—
અવર અખંડિત અંગ અનોપમ, નહીં મળે એક નાકરે;
શિયળ વિના એવા સદગુણ, સહ જેમ સોમલ સંપાક,
વ્યભિચારીને સૌ સંસારી, કરે અધિક ધિક્કારરે;
પરપોળે પકડાતાં, પડીયા મ્હોટા જનને માર--
જર કરમથી જેહ જગતમાં, કરે કલંકીક કુળરે,
અકકલમાં અંગારા ઉઠ્યા, ધર્મ કરમમાં ધુળ--
વેર વિરોધ વધે વ્યભિચારે' નિશ્ચય ધનનો નાશરે;
શિવસુત કેશવ શિયળજાંતના, દેવ સરીખા દાસ.

શિ૦

શિ૦

શિ૦

સુમતિ--

૩૦

ચમકી ચમકી ચતુરા ક્યાં ચાલી, અહીંથી ઉઠીને ઢાલી
જેસો જેસો જેસો શું જહીવું પ્રમદા અધરાત્રત પીવું.

લીલાવતી-- ઉહંહુ ઉહંહુ ઉહંહુ ઉહંહુ

સુમતિ--.....તજ લાજ પતિ તુજ છું હું.

લીલા--...અધરીત અહીં, અધરીત અહીં નહીં આયરવું.

સુમતી—.....અહીંયા અંતપુર કરવું.

લીલા—ઓ સખીઓ, ઓ સખીઓ મારી આવી,

સુમતી—.....શું સટકી જવું સમજાવી,

લીલા—અળગા રહો અળગા રહેને વળગોમાં,

સુમતી—.....બાળા અમથા બોલોમાં,

લીલા—એ આવી, એ આ આવી હું બાઈ,

સુમતી—.....આવી કર નહી આડાઈ,

લીલા—માજી માજી બોલાવે મ્હારાં,

સુમતી—.....નહી ચાલે નખરાં ત્હારાં:

લીલા—માં રગડો, માં રગડો મારગ મેલો,

સુમતી—.....છટ્ટીનો છું ઉખડેલો,

લીલા—દમ રાખો દમ રાખો દ્વાર ઉઘાડાં.

સુમતી—.....લે આ કરી આવું આડાં,

લીલા—સલુણા સલુણા મુજને સપડાવી, પણ નાસું નજર ચુકાવી.

સુમતી—ફગણી ફગણી ફગીને શું નાસે,

લીલા—.....મુકા મશ્કરીઓ થાશે.

સુમતી

૩૧

આ મુઝ્યાની દુઝ્યા માત પીતાએ મુજને વળગાડી;

માન્યું કહ્યું ન મારૂં, અરે રાંડ આ વખત થઈ આડી;

એને બોલાવવાના, બ્હાલી વેશ્યાના સોગન બાધા;—

મ્હોટી ભુલ કરી મ્હેં, હવે ફરી બોલાવવાની બાધા.—

ગાનારીઓ.

૩૨

પરણી નવશા કૌશમ્બીએ પધારીયા, વાગ્ન વાગે જોવાને રહલાગે.

સાહેલડી લાડી લાખેણી લાબ્યો લાડણો.

ધન્ય ધન્ય સદાકૃષ્ણ શેઠને, જન જોડી નાંખ્ય છે, નાણાં તોડી સા,
રથમાં વરવહુને ચમર વિંઝાય છે. દીસે ડાહ્યા સેંજલદેના જાયા સા,
જગલાડી વરવહુનું જોડું જોઈને, ખેડી ગોખે ઉંડા નિશાસા નાંખે સા
મો—લાલ સાહેબને સમજાવે સાનમાં, લલચાવે ને મોતીડે વધાવે;

સહેલડી શેઠની ફજેતીના ફારકા

ગા—માટું મહાજન સાજનમાં મળ્યું, આવી રાજકચેરી નૃપ પ્રેરીસા.

અંક બીજો.

સુમતિવિલાસ--

૩૩

હું આની સાથે શું કરું, વળગ્યું વેંગ ખરેખરું;
મનની મેલી મળી, તરછોડીને ટળી, જઈ છું જળી, ઉંધમાં ભળી,
હશે શીંગમાંથી સળી, અહીં હવે નહીં હરું,
તજ ખાનપાન વાટ જોતી, હશે જીવ જન,
જઈ જટ એના જન, સાથે મહેં જડયા છે જન,
નડતી પડતી રડતી છોડું છું હવે છળી—તરછોડી.

લીલાવતિ--

૩૪

પ્રાણપતિ પ્રાણપતિ પ્રાણપતિરે, અહીં નથી અહીં નથી અહીં નથીરે.
અરે અહીં એકલી મુકીને મને આમ, અચાનક ઉઠી કંઈ ક્યાં ગયા તમે
સ્વામી પેલા સમાગમે આતેયું કર્યું, સાંભળેલું મેં જે હતું તે સાચું હતું
ખચિત પિયજી ઉંધતી જાણી ખસ્યા, આશરે જાણું છું વેશ્યાઆવાસેવશ્યા
લીલાવતી--

૩૫

પ્રિય પતિ તમે જટ આવો આ સમે;
આપ વિના વિરહ વન્હિ શી રીતે સમે;

વેસ્યા બહાલી હતી પતી તો ન'તી પરણી નાર,
 નિદ્રા મુજને નામ ન આવે આપ વગર આ કાર,
 આભુષણ અખર ભીજવ્યા કરતાં અશરૂપાત.
 રોતાં રોતાં નથી ખુટતી, અરે રાક્ષસી રાત.
 મને ભાસકી સરખુ ભાસે શયન ભુવન ભરથાર,
 ઝાંઝર જાણે જડી બેડીઓ, અકળાવે આવાર;
 કનક વલય કરકડી ખરાખર, વર વીણ કેદી વેશ;
 આ આંજોલી આંખે લાગે મરચા સરખી મેશ—
 નંગ જડેલી નવીન કંચુકી, બંધન સરખી બાંધ.
 બહુ દુઃખ દે છે કામ દરોગો, હવે કરે શું હાય—
 અલંકાર ધખતા અંગારા મણાધર કુલની માળ,
 મંદ પવનની હહેરો લાગે, જાણે અમિ જવાળ—
 કરતુરી કંકુને કેસર, રસિયા તુજવિણ રાખ;
 પતિ વીણ કોણ કરે, પરિપુરણ અંતરના અલિલાખ—પ્રિય૦

કપટકળા—

૩૬

આમ શું કરે છે આલી રજતો ધીરજ ધીર;
 ધર ધર ધર ચીવર કર નજર નિરખ વર હરખ ભર;
 મીલાવ કર કર—
 રમર જવર હર સુખ કર ધનવંતર, ભરજોખન બેડી સુંદરવર;
 અધર સુધારસ પાછ પરસ્પર, કામ ક્રીડા સરખી કર કર—આ.

સુમતિ

૩૭

મોહી રહ્યો છું મંદ હાસ્યમાં રસિલી તારા—મોહી૦
 એકરાત્રી રહ્યો નહીપરણી ગૃહિણી પાસે, એકલી મુકીઆબ્યો આવાસમાં.
 આપણે બે એન । મૈયર જવાની એક માસમાં, રસી.

કામની તમે ચર્ચુ કાંક મૂને કોમણ, પકડી જકડી પાક્યો પ્રેમ પાસમાં. રસી
તુંજ થકી અધિક કાષ વિશ્વ નથી બહાણું, પ્રતિજ્ઞા કરે છું પ્રકાશમાં રસી
વણજને વ્યાપાર બહાલી ધર્મ કર્મ શર્મ તજી, ગાળવી છે વચબધી વિલાસમાં
લીલાવતી—

૩૮

નાથની નિરાશ થઈ, મુંઝાઈ હું મરે—
લાલથી નથી હું લડી, પ્રાણ વિના લાશ પડી;
મદન ગીધ ચાંચ ચડી, હાય શું કરે—
બહાલા વ્યભીચારી થયા, ઉંઘતી મુકીને ગયા;
એક રાંઠ રાખી રહ્યા, હામ ક્યાં હરે,—

મુગુણ—

૩૯

અરે આવડાં શું અકળાયરે બેની સઉ સાંરે થશે;
મારા સમ જો મન મુંઝાયરે—
રડી રડી થઈ આંખડી રાતી. કાયા ગઈ કરમાઈ;
સ્વાન દેખીને મુખકુ તારે, મને થાએ કાંઈ કાંઈ.
લીલા—કરી નાવલે નાદાની, જશે કેમ જીવગાતી—અરે
મુગુણ—સાસન દેવના રહાયથી, તારે સુધરશે સંસાર;
સાનુ પતિવૃત્ત પાળતાં, તારે વશ થશે ભરથાર.
લીલા—મારી છેડા છેડી બાધી, કરી પુરી આ ઉપાધી—અરે

લીલાવતી—

૪૦

સખી પરભવ પાપ અમાપ કરી હુંતો અવતરી,
મને વિશ્વ વધુના પ્રતાપ પતિએ પરહરી;
હશે ભરડ્યાં સજીવન ધાન અણુગળ પાણી વાવરયાં.
કર્ચુ મુનિવરનું અપમાન ધરમાદાનાં ધન હર્યાં,
દીધી વિદ્યા ગુરૂજને ગાળ લેઈ વ્રત ભાગીયા.

તોડી નાંખી તળાવની પાળ તેનાં પાંપ મનગીયાં;
 કતો પુન્યની ફોડેલ પર્વ, કે જન લુટી હશે.
 નિજ ધર્મ તજ્યો ધરી ગર્વ, સખી મારું શું થશે.
 થઇ પાપી તણી પક્ષકાર, ઉત્તમ અપમાનીયા.
 મુકી અળગો શ્રાવકનો આચાર, મીથ્યાત્વીને માનીયાં;
 કુડી સાખ ભરી સરકાર, ખોટાં ખત મેં લખી
 દોરી દીન જનને દરબાર, દૂશે કરીઆં દુઃખી;
 આવાં પાતીક મહેં તો અપાર, કર્યાં હશે પુરવે.
 વેસ્યા સંગી મળ્યો ભરથાર, અરે મને આ ભવે.

સુગુણ--

૪૧

શ્રી જીન દરશન કરવા જઇએ, કાકી શીકર ન કાંધ;
 લીલા--ઉઠોને આદિશ્વર મંદીર, આગી છે સુખદાઇ;
 જીન ગુણ ગાઇ કરીએ પુન્ય કમાઇ-

જી.

લીલાવતી--

૪૨

સુણ સાહેલી કરવું શું હવે, શાથી જન્મારે જશે.
 સુગુણ--તારા શીયળ પ્રભાવથી, ખેની સ્વામી તુજ મારો થશે.
 બહાલે વાંક વિના વિસારી, નળની જે દવદંતીનારી.
 પાછી તે પતિએ સ્વીકારી, તેમ એ તારો થશે;

સંદર્શન--

૪૩

ગભરામણ મને ધડપણમાં આવે છે ધણીરે;
 લંપટ પુત્ર પાક્યોરે, હુંતો એનાથી ચાક્યોરે.
 મોટું છે ધર મારું, સાસરીયું એનું મારું;
 ધણી સમજણી વહુ છે, તનય તણીરે
 ગયો લોક લાજેરે આણું કરવા કાજેરે;

ગભર

મુજને બહુ બનાવી, વહુને નહી વળાવી;
 શરમાયો વહુની સખીનાં વચન સુણીરે—
 વરસને મહીનારે વીતી ગયા કહીનારે,
 હવે ફરી હું જન્મને, કાંઈક દિલાસો દધને,
 લીલાવતીને લખને આવું ઘર ભણીરે—

ગલ૦

ગલ૦

સુભગા—

૪૪

દુઃખી તું દીકરી મારી, સુખી સમ સાસરી તારી;
 પીયરમાં સુખપાલ પણ, કામ ન આવે કાંઈ.
 લીલા—સુખી સાસરીયા તણી, સહન કરી સુખદાઈ,
 સગુણ—૩૨ શીક્ષા સુણી સારી, બધી દીલમાં લીધી ધારી;
 લીલા—અછતાં આવે આળ આહી, કરો વૃદ્ધ વિચાર;
 સસરા પુન્ય પીતા સમા, આવ્યા બીજવાર.

સોમદત—અરે વર છે વ્યભીચારી, એથી દુઃખ ઉપજે ભારી;

સદા—

૪૫

સુકેળ વધુ તમે સાંભળો દુઃખીયા સસરાની વાતજ;
 ને મન ચાય તો માનજો, ભાખુધું ભલી ભાતજ;
 ઉડુરે હૃદયમાં આલોચજો.

(એ ટેક)

ભણતાં ભણતાં ભણાય છે લખતાં ગ્રંથ લખાયજ;
 મહેલ ઝરખાને માળીયાં, ચણતાં ચણતાં ચણાયજ.

ઉડું—

ડગલે ડગલે ડુંગરો, ચડતાં ચડતાં ચડાયજ;
 સાગર સમ સરોવર વળી, ટીપે ટીપે ભરાયજ.

ઉડું—

ઉઘમ કરતાં આળસ તજ, દુઃખ દારિદ્ર જાયજ;
 એમ ઉપાય આરંભતાં, સર્વ કાર્ય સધાયજ.

ઉડું—

એથી આવી ઘેર આપણે, કરશે કાંક ઉપાયજ;
 ધરમ પસાય થકી થશે, સાસન દેવતા સહાયજ.

ઉડું—

સખીઓ—

૪૬

મ્હારી લાયક લીલાવતી બહેન ભલે સાસરે સીધારેરે,
યુક્તિ પ્રયુક્તિથી પતિવ્રત પ્રભાવ સ્વામીને સુધારેરે;
બ્રાહ્મી ચંદનબાળાને શીવા સુદક્ષા સુભદ્રા શાણ્ણીરે
પ્રભાવતી પદ્મભાવતી શીંગવતી સીતા કૌશલ્યા વખાણ્ણીરે,
પુષ્પચુલા મૃગાવતી કુન્તી દ્રૌપતી રાજુલ દવદંતીરે;
સતીના ચરિત્ર સુણી સુપવિત્ર ગુણ ગ્રહી ગુણવંતીરે;
નિત્ય પ્રભુમીએ પ્રભાતે ગુરૂદેવરે જીજ્ઞાસુ જ્યકારી,
પછી સારીયે સાસરીયાની સેવરે, વિનય ધર્મ ધારીરે;
સખી પુરેપુરે પ્રથમથી વિચાર કરી, કાર્ય કાંઈ કરીએરે,
શીખ સાસરવાસમાં વીરા, કેશવની લેખને વિચરીએરે.

લીલાવતી— (સ્વગત) ૪૭

રે કર્યો વેશ્યાએ કેર, ઉપજે ઝેર, વાળવું વેર, હવે શા બાને,
હું કાળી નાગણ થઈ ડસું ગણિકાને.
આ જોખન રસ ઝલકાય, વસુ વનમાંય લાવણિય લાય હોં છે અંગે.
શી યુક્તિ કરતાં મળું સલુણા સંગે.
શું કરું સુઝે નહી કાંઈ ઘણી ગભરાઈ મરૂ વિષ ખાઈ પિયુજીપાખે
નિઘણીયાતીના ઉપર નજર સહિ નાખે.
મંગાવુ મહીશી ચાર, જોઈ શ્રીકાર અરે આવાર કહી સસરાને,
હું કાળી નાગણ થઈ ડસું ગણિકાને.

લાલબા—

૪૮

કરી વેશ્યાની ચારી બેઠા અટારી પેલા તમારા પ્રાણ,
જાઓ થાઓ મધ્યારી, લાભી અમારી, બેઠા અટારી-પેલાં
વીંછીનો આંકડો વેશ્યા છે વસમી, જોજો ન થાઓ જાણ,

જાણશે તો ઝેર આણશે ઝાઝું, કરશે રાંડ રોકાણું;

જુઓ જળની ઝીરી, હાથમાં ધારી—

મેઠા૦

લીલાવતી—

૪૯

અવર મદન અલખેલો, આતો દીસે અવર મદન અલખેલો—આ૦

શરદપુનમના સુધારક સરીખો, આજ નગરમાં હોગેલો—આ૦

મનોહર કરતુરીઆ મગ માફક, જોઈં ઝરખે ઝુકેલો—આ૦

હું નિરભાગી નાથ તજી મને, વેશ્યા આવાસે વસેલો—આ૦

ધન ગણિકા ધરણીતલ તુજને, પ્રિય ક્યો મમ પરણેલો—આ૦

ચંદ્ર ચક્રારને મયુર મેઘ સમ, મુજ મન રંગ રહેલો—આ૦

મધ્યારી વેશે નહિ જાણે, મમ છળ છેલ છખીલો—આ૦

સાહેલાઓ—

૫૦

ગરખો

સખીઓ નિજ નિજ નીતિ ધર્મ સદા સંભાળીએરે,

પરમ પવિત્ર પતિવ્રત પટકુળ કરી પરિધાન;

સાસુ સસરા માતપિતાની સેવા સાચવોરે,

ભાવ સહિત ભક્તિથી નીત ભજીએ ભગવાન;

એવા ઉત્તમ ગુણથી ઉલય સુકુળ અજવાળીએરે. (ટક)

નજરે નજર ન જોડીએ, નાથ વિના નર સાથ,

પર નરને નવ આપીએ, તાળી હાથે હાથ;

હસવું રમવું, જમવું એકાંતે નવ ખેસવુંરે,

પતિવિણ પતિના પણ સદમિત્રોની સંગાથ—એવા૦

નાથ વિના કરવી નહી, વિનોદ રસની વાત.

વિશ્વ વિરૂદ્ધ ન વર્તવું, ભલે જ્ઞાત કે તાત;

સજની જ્રષ્ટ થવું નહિ, સુધરી સદ આચારથીરે,

નિર્લજ નટખટની સોખત તજવી સુખત—એવા૦

કુટી કદરૂપ કુખડો, નિરધન નિરખળ કાય,
 મતિહીણ પતિત પતિ મળે, એ સતીને સુરરાય;
 જોડી પગ અંગુઠે, દ્રષ્ટિ આધુ ઓઢીએરે,
 સુખકર માવ્યવીએ મેઢે સાથે સંપ સદાય—એવાં
 ઉંચે સ્વરે ન હિયરવું, મુકીને મરજદ,
 કુલિન જહેન કરવો નહી, વડિલથી વિવાદ;
 ચંચળ ચાલે ચટક મટક, ચતુરા નવ ચાલી મરે,

શીવસુત કેશવના શીખામણ અંતર વાદ—એવાં

લીલાવતી—

૫૧

અમૃત સરખું સુખકારીરે, મીઠું મહી વેચું મહી વેચું,
 હ્યો કૌશામ્બી નરનારીરે, મીઠું મહી વેચું મહી વેચું.

સુમતી—

૫૨

આ જરવાડણી અજળ અપાર અજળ અપાર, દીડી—આ
 રંભા થકી પણ અધિક રૂપાળી, કે ઉમીયા અવતાર;
 શેષ સમા શીથ કેશ સુશોભિત, શશીવદની સુખકાર,
 શુક સમ નાકે નયની ચરકે, અરણ અધર નિરધાર;
 ચંપકવરણી એ મૃગનયની, મારી કટાક્ષ કટાર—આં
 કેસરી સરખો લંક કટીનો, તુંમ નિતંબ આકાર—
 અંગ અનોપમ કાંચળ ઓઢી, કોકિલ કંઠ ઉચાર—

લીલાવતી—

૫૩

અમૃત સરખું સુખકારી, મીઠું મહી વેચું મહી વેચું.
 હ્યો કૌશામ્બી નરનારીરે મીઠું.

સુમતી—મારે મહી લેવું મહી લેવું.

આપોને મટકી ઉતારીરે, મ્હારે મૈયારી મોહનમારીરે—મ્હારે.

ચટપટ ધુંધટ પટ ખોલોરે, મહારે મહી મુલડાં ખરાખર ખેલોરે ગદા.

મૈયારી—

૫૪

મેતાજીરે શું મહી મુલ ખતાવું, ચાખો પછી ભાવ જણાવું;

મળશે નહીરે દહી દુનિઆમાં આવું સમજીને શું સમજાવું.

જીગતીથી રાજ જમાવું, લ્યો લાલન શું લલચાવું,

ખાધા કેડે ખુછ થાવું, તક જનશેરે તો પડશે પસ્તાવું;

સ.

સુ—મહી મીઠુરે મહેં ચાખ્યું મહિયારી, તું ગામ ક્યે વસનારી.

બ્રગુટીમારે ભુરકી ભાસે ભારી. કહો નામ તમારું નારી.

વળી ઢાણ તમારો વિહારી, સ્મિત હાશ્યથી મન હરનારી;

કે, તુજ કુળ કામણગારી, સાવિત્રીરે તુલ્ય ન આવે તારી,

લી—રંગીલારે મારી જાત રખારી. છું રાજપુરે રહેનારી,

હનવો છે રે મમ સ્વામી સુખકારી, મમ નામ સલુણી સારી,

તમો વણીક વડા વહેપારી, પુછી કુળ જાત અમારી,

શું વાત વિવાહની વીચારી, મનમોહનરે હું નવ પરણીત નારી;

સુ—અલખેલીરે મારે અનંગ ઉછાળા મણી મધુર વચન મરમાળા

લી—નવ સમજીરે હું ભોળી નવ તેર, મહીથી દુઝે મમ ઘેર;

મોંધું છે ગોરસ માંડે, વડી વાત બને નહી વારે;

નથી લીધું કાંઈ તમારું, હું જહિયુંરે અતિ રતિપતિથી રૂપાળા;

સુ—શા માટેરે વાત જવાની ખોલે, મમ જીવ ચડ્યો ચક્રોળે,

લી—અણધરતારે ઘાટ તમે ઘડશોમાં, આધા રહોરે અડશોમાં;

સુ—હું આઘોણું અલખેલીરે, તજ તું ગભરામણ ઘેલી;

મહી મુલ કહા મન મેલી, દીલ હરણીરે શું હવે ડા'પણ ઉહોળો મ.

લી—રંગરસિયારે દુરીજનથી મન ડરીએ, કહી ભાવ ખરો શું કરીએ,

સુ—(સ્વગત) ગજગમતીરે મુજથી નજર મીલાવે, નખરેથી નયન નચાવે.

કુમ કુમનો ચંદ્ર કપાળે, તલ ગૌર ગુલાબી ગાલે, —
ચમકાવે ચીતકું આળે; વશ કરવારે તસ વચને અતુસરીએ;
દીલમાં દુરીજનથી ન ડરીએ.

લી--વાલાજીરે શી મન વાત વીચારો, મુજને વઢશે ધણી મારો.
મારગડો મુકાને મન ગમતા, સુંદર રાખુ સમતા.
હીક છો અખળા હગનારા, કરો આંખ તણા અણસારા,
મેં જાણ્યા વિચાર તમારા, ધારો છો તે સ્વાર્થ નથી સરનારો.

સુમતી---

૫૫

કામણગારી નારી. કે,ને મને વાત તારીરે;
છેલ છપ્પીલી છપ્પી ફાંકડી, આ દીસે અદભુત;
ગુણ હીણો ગામડીઓ ખુલો, એતો ભમતો ભુત—કા.
ચતુર વિચક્ષણ તું ચતુરાને, ધણી મુરખ સરદાર,
ચંપક વરણી કેમ ચાલે છે, ગમારથી ધરખાર.

લી--ડાહ્યા ડમરા તમને પરની લાગે વાત પ્યારીરે;
પગ લેઢળ દાવાનળ સળગે, એ અવલોકો આપ.
અમને પછી શીખામણ આપો, મોહન રાખી માપ—ડા.
નીરક્ષજ નીચ જગતની નારી, આ ગણિકા ગુણહીણ;
કેમ પ્રેમ બાંધ્યો પાતળીઆ, પુરણ ધર્મ પ્રવીણ—ડા.

સુમતિ—મધુર વચનથી કરે હરણ, મન સુંદર રસક શરીર;
કોક કળામાં પુર્ણ કુશળતા.....

લી—.....હરે પુરુષનું હીર
ભલે લાલ તમાચો મારી. મુખકું લાલ રાખોરે;
અલખેલા ઉત્તમ કુળ ઉપજ્યા, આ કુલટા કમળત;
કામણગારા કેમ બને છે, વઢો બરાબર વાત;

સુમતિ—

૫૬

તામે થયોહું સલુશી તમારા.....

મે—.....મ્હોર આપો મનમોહન મારા

સુ—નાહક ગ્રાહક નવ લટકાવો, મત્ય વિચાર સલુશી જણાવો;

મે—કૃપણતા શેઠ તમારે તો કરવી, વા'લી વેશ્યા તણી હોજારી ભરવી;

દામ વીના દહાડો કેયાં થકી વળશે, માલ વેશ્યા મુખડી સમ મળશે

વેષક વચન વદો શું વિચારી.....

સુમતિ—૬.....શી મરજી છે સલુશી તમારી;

મે—આળ કરો નહી વેશ્યા વે'માશે, મુકાને હાથ મારો મરડાશે.

હુનો અહી નહી આવું હવેથી, ફાંકડે રાવ શી ફોક ફળેતી;

સુ—મ્હોર આપી લેહ માલ તમારો, નીત્ય મે વખતનો આંધીયે વારો;

મૈયારી—

૫૭

રીસકણા રીસકણા રીસકણા રીસકણા

પ્રેમ જાળ પકડી લાલ, અવળી ચાલ, ચલવો હાલ;

આ મડાલ વચમાં સાલ બગડે તાલ કરીએ ખ્યાલ;

મુકીને ખલક ખાળ માનસર આ મરાળ રંગે રમોને રસાળ.

સુમતિ—અટકાવે લટકાવે શરમાવે ભરમાવે તરસાવે દરસાવે બહાલ.

મૈયારી—

૫૮

પ્રીતમ આ પ્રણામ છે ?

સુમતી—હા હા હા હા.

મૈયારી—ડાકણનું દગાણુ છે ?

સુમતી—ના ના ના ના.

મૈયારી—ઢોળા પાડી ભોળા પ્રેમપ્રમોદધી બહાલો મારો આ વેચાણુ છે

સુમતી—હા હા હા હા.

નરક કુંડથી નીકળી, પડું અત્રતરસ ખાણુ.

મધ્યારી—જીવ જીવન સજીવન થવું, બેટે પદમણી બાણ.

સુમતી—કરવું સમરપણુ સર્વ પરસ્પર,

મધ્યારી—પ્રિય શું ? પ્રથમની પીછાણુ છે.

સુમતી—હા હા હા હા.

મધ્યારી—

૬૦

ચાલીજ ચાલીજ અહીંથી ચુડેલ.

મીઠું તું મનાવી ફદામાં ફસાવી. પ્રયંચે પડાવી ખેલાવીને ખેલ.

ચડાવી ચોળાવી ઉડાવી. બનાવી પપ્પસા પડાવી છળાવી છટેલ.

હરામી સ્વામી જે હમયા પુટેલ, જ્ઞાલાને મુકીને વંડી ગએલ.

તરૂણી તળવી, તેં છેડા વળાવી, રંડા તેં રડાવી મરાવી નાંખેલ

કામ—

૬૧

ઉઠ્ય ઉઠ્ય અલી જીને તારે ઘેર. ધુતારી ધુતવાને આવીરે.

કયા ભવનું વાળે છે તું આ વેર, ધુતારો ધુતવાને આવીરે.

છેલ જમીલાને છેતરી છીનાળ. ધુ.તાઈ કાળું કર આળ્યો તારો કાળ. ધુ.

ખોડી મીઠાંમીઠાં કપટ વચન. ધુ કરે મલીન મહેતાજી તણું મન, ધુ.

તાઈ પોગળ થયું બધુ પ્રકાશ ધુ. હવે આવીશ નહીં મારે આવાસ, ધુ.

મધ્યારી—રાંડ આવીશ રસિક કને રોજ, નફટ ફટ ફટ તનેરે,

તારા મમત ઊપર માણું મોજ, નફટ ફટ ફટ તનેરે;

તારી ખોડી છે પીતળ જેવી પ્રીત, ન, તુતો માટી નવાનવા કરે નીત ન.

રમે તમારાથી જે પુરૂષ જીર; ન. એતો જગતનું એંદું જમનાર ન.

તારી ખચિત ખલક ખુદે ખાટ ન. તાઈ તન તેતો કુતરાની ચાટ ન.

તને અડતાં મનુષ્ય અભડાય ન. તારા સંગથી નરકે નર જાય ન.

કામ—

૬૨

કાંઈ કાળમાં કાળું મને દેખાય. ધુ. આતો માંડી તારા ઠગણીશું થાય. ધુ.

મૈ-માફેશી નાંખજે તું હાથા કુટ ન. હાહા મારા આ માંટીછે માથુ કુટ ન.
કામ—હુંડી રાડ નિચ જાત ભરવાડ, ધુતારી ધમકાવે મનેરે;

અહીંથી તારી મહિ મટકી ઉપાડ--ધુ.

સુમતી—અસખસ રાંડ ઝાઝુ નહી ખોલ, આઘીરે તારૂં આંવી અન્યુંરે
તેંતો હાથે કરી ખોયો તારો તોલ-આ૦

સુમતી

૬૨

માહું લગાડો તો મારામમછે સલુણીરે, નથી આનકટમાં એઅદામનીબુણીરે
વચમાંખોલાવ્યા વીણુ ખોલી વટકારીરે, નીચમાં નિચ વચ્ચા નિર્લજ નકારીરે

મધ્યારી—

૬૩

મહી બહુ વેચાય, અહીં નહીં અવાય અપમાન થાય;

મહોરો સદાય ક્યાંથી અપાય, નીચ આધીન નગીના.

સુમતી—આમ ચતુર નાર કરી પુણુ પ્યાર ડર નવ લગાર;

નિત્ય આગ્ય દ્વાર, લે મુકતહાર, વળી આપીશ દાગીના.

સુમતી

૬૪

આજ રંગમાં રસિલીપ્યારીગતરહો, વીસમહોર કાલને પ્રભાતે લહો. આ.

કટુક વચન કુલટા નહીં ખોલે, આટલું સલુણી સુજાત સહો. આ.

મધ્યારી—

૬૫

નગીનારે નેહ નજર કરી આજ,

અહરનીશ હું આધીન અલખેલા, પણ નડવાની પીડાજ.

સુમતી—રે ગણિકાને હું નહી ગાંધુ, મનથી કરે છે મિનજ;

રસિલીરે, રાત રહો અહીં આજ:

લે આ વચન તન મન ધન તારૂં, નથી એ કરકશાનું કાજ.

મ—હું પણ કાલ કરાર કરૂં પતિ, આવીશ નીત અહીં આજ. ન.

હુંરે ભરવાડણુ સરજી, પુરવ પુન્ય કૃપ્યાજ—ન.

અંક ૩ નો.

કામ

૬૬

કરમતણી કેથનીરે કયાં જઈને કહે, દીકરામાં સળગે દાગાનળ દુઃખને
ભરવાડણુ વેરણના ભાંભેર્યા થકી. શેડ જીવે નહી રતેહું મમ સન્મુખને
મોજમઝા માણે છે મારા દેખતાં, લાજ ન આવે નિર્જનને લવલેશને
અહનિશ એખેજણુરેછે આનંદમાં, કલેશ વિશેષ મને ઉપજેહમૈશને ક.
છેદે છે મહિયારી મારો જાંયડો, કર્યા કંથ વશ કહે હવે હું કમળે
ખડુ બોલુતો સાડાખાર વરસ તણો, તુટી જાયતરત પ્રિતમથી પ્રેમ જોક.
મધ્યારી—

૬૭

અમૃત સરખુ સુખકારીરે, લ્યો મનમોહન મહી લાવી.
કા—આ હાથા શઘડી આવીરે, કાંમણુ હુ મણુ કાંક કરે.
બદ્દેલી કરતાં કાવીરે કામણુ

કપટ—

૬૮

હજીએ નવ આવતી અટકી.
કામ—કેમ કહે જશે કાળજી કટકી નથી હકાતી પટકી મટકી—હજી
કપટ—હાય નયણુ રજકણુ સમ ખટકી.....
કામ—.....છેલ જશે જટકી તટકી

મધ્યારી—

૬૯

અમૃત સરખુ સુખકારીરે, લ્યો મનમોહન મહી લાવી;
બળે મનમાં વેરણુ મારીરે, લ્યો

સુમતી—તુજ દહી અધિકુ ગુણુકારીરે, આવો મહિયારી મારી,
જગ સહુ રહેશે જખમારીરે—આવો

મધ્યારી—મહિયારી મંત્ર ઉચારીરે, માંડે આકર્ષણુ કરવું;
ખડખડતી આ બિયારીરે, એક દીન આદરશે મરવું.

ક—હિલી શું હમયા કુટીરે, લીધી તુજ લખમો હુટી.

કા—ખાલી થઇ મારી ખુટીરે. શું કરવું માયું કુટી.

ફટકણુ ફાટી તું ઝાઝીરે, લોક થકી પણ નવ લાજ;

બધી હાથ કરી તેં બાજીરે, કર મહેતાજીને રાજ.

મ—મઠડા લ્યોને મહી મીઠુરે, કાળજુ ઠંકુ થાશે;

આતો નથી અવર અજીરે.

કાળજુ.

સુમતિ—

૬૦

મલપતિ તલપતી રતીમતીરે રતી આકૃતી રતી નથી તું વિસરતી રતી
નવલવધુ આરપાર હૃદયમાં ઉતારી, સજળ ચપળ ચક્ષુ ખરછી ચમકતીરે

મ—મીઠાં મીઠાં વચન આમ મરમાં ઉચારી;

ધાયું છે શું ? ક્યા સુધી ઘર ધતીરે, કાંક મોહની કરી મને રતિપતિ

સુ—સુખદાયક મમ લાયક લલના, જન્મીશું આહરે જાતીમાં જતીરે.

મ—અવળ કામ કરે વીધી કહેવું શું વધારે,

સુ—સલુણા આપ યોગ્ય આ હતીરે, રાખ્ય રાખીને રહ્યા તમે રતિપતિ

સુ—મધુરી તુ રાધિકા સમાન મેણા મારમાં,

મ—કળુ જેવી આપ નવ કરો કૃતિરે, રમે આંખમાં સાપોલીયા રતિપતિ

કપ—છટકતી છીનાળ છાલ કેમ છોડતી નથી;

કા—જાને અલી જાને કહું છું જતીરે. કેમ આવતી હજુ નથી તુ અટકતી

સુ—રમક ઝુમક કરતી નીત્ય આવશે રસીલી મીઠુ મહોવયુ મુખઉચરતી

મ—પ્રેમ પોથી પઢી પ્રવીણ પ્રાણજીવન પાસે;

સુ—ગણીકા ગમારમાં નથી ગતીરે,

કામસેના—

૭૧

મુજને બીખ માગતી તેંજ કરી. તેંજ કરી ધન માલ મતા હરી

દીલમાં નવ લેશ કરી—

મુ—

ના કહેતાં નિતનિ નવ આવે; જા તુજને નથી શરમ જરી. મુ—

કામ નથી ધરમાં તમ કેર, આ હું સત્ય વચન ઉચરી.

મુ—

નકટાં થઇ કહી પણુ નવ દેશો, મમ ધરમાં ફટકેલ. ફરી મુ—
આજ થકી કરો અડીઠ તમારું હું ખેડી આ રાંડ ખરી મુ—
મધ્યારી—

૭૨

પ્રાણજીવન પુઠે પુઠે પધારો, અહીં છે એજાંત આવાસ અમારો;
કામઠીડા પતિ અહનીશ કરશું, સાહેબ વનિતાની વિનતી સ્વીકારો;
મુ—તું જોખન મદમાતી મધ્યારી, મેં નિરખી તુજ નિપુણતા નારી;
છાતી રાખું તને છેલ છત્રીકા, જાણીએ છે બધી જરી વિખરી;
મ—લાયરી લાલ જવાદો તમારી, હું ગણિકા થકી નથીર નકારી;
મુ—જણ કરીને જગતમાં શું કરણ, હું મધુકર તું તો માલતી મારી
મધ્યારી—

૭૩

માયના મુગટ મારા પરણ્યા કે કુંવારારે.
જ્ઞાને માટે આપે સગાં વહાલાને વિસારારે;
ક્યાં છે માત પીતાજી તમારાં ક્યાં છે સજ્જન કુટુંબરે,
ક્યાંછે ક્યાંછે ક્યાંછેરે સંબંધ તમારો સાચુ બોલો સમમારારે. મા.
સુમતી—પવિત્ર પુન્ધાત્મા છે માવીત્ર અમારારે,
વેશ્યાની સોખતે તજ્યા વગર વિચારારે;
આ નગરીમાં એહ વસે છે, વનિતા પિયર વસેલરે.
વનિતા વનિતા વનિતારે અનુપ આકૃતિ એની તારે અનુસારારે.
લોલાવતી

૭૪

મારી સંખર શીયળ સોભાગી, દેખી અવગુણ શો તમે ત્યાગી;
આપને ઘટે કરવું ન આવું, કહોતો એહને અહીંયાં બોલાવું.
મુ—સુતો સર્પ જગાડીએ શાથી, અતિ અડચણ થાય એમાંથી;
તું છે સહિ સુખદાયક પ્યારી એનું કામ નથી અહીં નારી;
નિત્ય ભાવના ભોજન કરશું, રસ રંગમાં આપણ રમશું;
મળ્યું છે મન આપણ એનું અહીં શું છે પ્રયોજન એનું;

મ—આવું કરીએ નહીં મન કાચું, સાંભળોને કહું સાચેસાચું
 પ્રિય પરણ્યા તમે મારી સાથ, એતો યાદ લાવો પ્રાણનાથ;
 ચઢી ચોરીએ હાથ દબાવ્યો, નખ દેધને નેહ જણાવ્યો;
 તમ સાથે હીંચોળામાં હીંચી, ખસીયાણી પાડી ચીર ખીંચી,
 લાગે આટલું તમને અધુર, હજી બીજી નીશાનીઓ પુર;
 મને અડધીએ એકલી મુકી, ગયા ચતુર પતિ બધુ ચુકી,
 મુ—થઉં વિરમય સાંભળી જ્ઞાતી, મળ્યાં દંપતી કોડદીવાળી;
 પ્યારી તારો છે પુરણ પ્રેમ, આવી પહેલું કહ્યું નહિ કેમ;
 કર્યો કેમ મહીયારીનો વેશ, નવ જાણ્યું કપટ લવલેશ.

મ—મ્હેં તો જાણ્યું રસીક રીસાળ, પાસે વેશ્યા વિષય વિષ જ્વાલ
 એથી મધ્યારી સ્વાંગ ધરીને, તમને વશ કર્યા કપટ કરીને,

મુ—સત્ય વાત સકળ પ્રિયા તારી, મારી અક્લ ગદ્દ હતી મારી;
 મારી રસમ સરવ તોં સુધારી, ધન્ય ધન્ય પતિવ્રતા નારી;
 મારા જનું કલંક તોં કાચું, તને અધિક શાખાશી શી આપું.

લીલાવતી

૭૫

મનહર મળતાં મેં મન ગમતું, સરવે સુખકું માણ્યું;
 જગતમાં જોતાં સ્વામી સમાગમ, સમ સુખ અવર ન જાણ્યું. ટેક
 જન વચન સુધારસ ચીત્ત ધરશું, સાતે ક્ષેત્રે ધન વાવરશું;
 પ્રતિદિન પ્રભુની પુજા કરશું.
 પ્રિય માત પિતા પામે લાગો, માશી અપરાધ તણી માગો,
 સંસાર તણો ચલાવો સાગો.

કામસેના—

૭૬

પ્રીતિ પાતરની કરનાર સરવે મુરખના સરદાર.
 નીતિ નિપુણ ગણે નાદાર, પીડા પામે અપરંપાર;
 જેની સાથે જવ તલ બાળી માત પિતા પરણાવે.

તેને ત્યાગી નિરભાગી નર, આપણી પાસે આવે પ્રીતિ.
 પત્નિ સુખ પકવાન સરીખું, તૂમ થયા નહી તેથી.
 ગણિકા ગમન વમન સમ ગણવું, અરે થશે શું એથી પ્રીતિ;
 શું એનાથી કારજ સરશે, એ શું સાંઠ કરશે;
 શ્વાન સમાન સદા અથડાઇ, મોત વગર તે મરશે.

સેજલદે—

૭૭

શીયળ સાચવ્યું તેં પ્રિયા સુતની, વધો વેલ તારા થકી કુળની,
 વધુ શું વધું ગુણ તારા વધુ, તને ધન્ય છે સુખ આપ્યું બધું;
 અચળ તારું રહેજો મુહાસણપણું, સદા સુખમાં જીવજો તું ધણું;
 કુળા કુળવી લાવી તું કંથને, થજો પુન્યશાળી સુપુત્રો તને.

સુગુણમંજરી—

૭૮

સુખી થજો દેશી સજન સમાજ, ધર્મ પત્નિ તું ધર્મ કવચ ધરી;
 અપરાજિત થઈ આજ— સુ૦
 દંપતી આ દ્રષ્ટાંત વિલોકી સુધરોતે સુખ કાજ. સુ૦

સઘળા

૭૯

નાટક નવિન રસાળ રસિક રચ્યું, નાટક નવિન રસાળ;
 વહી ગયેલા નિજ વાલમને પકડી પ્રેમની જાળ;
 વેસ્યા ધરથી નિજ ઘર લાવી, વનિતા બુદ્ધિ વિશાળ—રસિક
 લીલાવતી—સમ શીયળવતી સતી માનુની ગુણ મણી માળ;
 પ્રેમ વિનયથી વર વશ કરશે, પ્રણમી જગ પ્રતિપાળ રસિક૦

સમાપ્ત.

શ્રી દેશી નાટક સમાજ ધ્યાંચ જાહેર ખખર અમદાવાદ.

નીચે લખેલાં પુસ્તકો શ્રી દેશી નાટક સમાજ ધ્યાંચનો મુકામ જય હોય ત્યાંથી અથવા અમદાવાદ તળપદમાં પ્રસિદ્ધ કર્તા પાસેથી મળશે માટે જોઓ સાહેબને જોઈતા હોય તેઓએ રોકડ કીંમતથી મંગાવી લેવાં. વેદ્યુએનં અથવા નોટપેડ કાગળ રાખવામાં આવશે નહિ નીચેનાં દરેક પુસ્તકો ચાર આનાનં કીંમતે મળશે.

૧ સતિ સંયુક્તા	૧૯ શ્રી બદ્રાયુ	૩૭ કુસુમલતા
૨ સંગીત લીલાવતી	૨૦ સતી દ્રૌપદી	૩૮ હસાકુમારી
૩ પવિત્ર લીલાવતી	૨૧ કમ્પીરસાખ	૩૯ ગુલખંડાવલી
૪ સતી પાર્વતી	૨૨ શ્રી સંન્યાસી	૪૦ અભયસીંહ
૫ અશ્રુમતી	૨૩ જાલીમટુલીયા	૪૧ કર્મફળ
૬ રામ વિયોગ	૨૪ મદન મંજરી	૪૨ નરસિંહ મહેતા
૭ અયુનીસિયલ્લહ	૨૫ સતિ પદ્મિની	૪૩ મંગાળશા
૮ જોગજુમ્મર	૨૬ અજીતસીંહ	૪૪ કૃષ્ણ સુદામા
૯ સદાગ્ધ	૨૭ ભગવતગીતા	૪૫ મહા કવી કાળીદા
૧૦ ઉમાદેવડી	૨૮ કુલિન નાયકા	૪૬ રાજ રતન
૧૧ વીણા-વેલી	૨૯ સતિ દમયંતી	૪૭ પ્રહ્લાદ વિજય
૧૨ વિજ્યા વિજય	૩૦ સતિ સુલોચના	૪૮ કોરવ પાંડવ ભા.
૧૩ મદન મંજરી	૩૧ કેશર કીશોર	૪૯ જાળધર સતિ વૃ
૧૪ ઉદયભાણુ	૩૨ બદ્રાયુ	૫૦ કોરવ પાંડવ ભા.
૧૫ મોહીનીચંદ્ર	૩૩ સુભદ્રા હરણુ	૫૧ લલીતપ્રિયા
૧૬ વિજય કમળા	૩૪ ઉર્વશી	૫૨ સૌંદર્ય વિજય
૧૭ ગીતા સુંદરી	૩૫ રાહોડ કન્યા	૫૩ દેવી દેવકુતી
૧૮ સતી સીતા	૩૬ પવિત્ર ત્રદમી	૫૪ મહારાજ અશોક

